

Література

1. Бондаревская Е.В. Личностно-ориентированное образование: опыт разработки парадигмы / Е.В. Бондаревская. – Ростов н/Д. : Феникс, 1997. – 28 с.
2. Гребенюк О.С. Педагогика индивидуальности : курс лекций / О.С. Гребенюк. – Калининград, 1995. – 94 с.
3. Воробьева С.В. Теоретические основы дифференциации образовательных программ : дис. ... докт. пед. наук / С.В. Воробьева. – СПб., 1999. – 381 с.
4. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія : підруч. для студ., асп. та мол. викл. вузів / А.М Алексюк ; Міжнародний фонд “Відродження”. – К. : Лібідь, 1998. – 558 с.

ФОМІН В.В.

РОЛЬ СПЕЦКУРСУ “ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА СПІВПРАЦІ ДНЗ З РОДИНАМИ” У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

В умовах становлення системи національних цінностей незалежної України особливого значення набуває сім'я як найкраще природне середовище для виховання, захисту та розвитку дітей, важливий чинник їх соціалізації. На жаль, сьогодні сім'я як соціальний інститут переживає гостру кризу, причинами якої є зовнішні суперечності (між суспільством і сім'єю), а також внутрішньосімейні суперечності, які призводять до збільшення кількості неблагополучних сімей, що не сприяє успішному вихованню та розвитку дітей у сім'ї. Саме тому держава здійснює кроки щодо підтримки та захисту дитячих закладів освіти і сім'ї як соціальних інститутів, які відповідають за виховання, навчання і розвиток дітей (програми “Українська родина”, “Соціальна підтримка сім'ї” тощо).

Вивчення чинного законодавства України про освіту дає підставу для висновку, що робота педагога з батьками вихованців є одним із напрямів виховного процесу й одночасно умовою успішного його здійснення. Так, у Законі України “Про загальну середню освіту” [1] зазначено, що батьки є учасниками навчально-виховного процесу. У “Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ столітті” зазначається, що система освіти має забезпечувати “навчання <...> навичок поведінки у сім'ї, колективі й суспільстві, системі соціальних відносин” [3, с. 4], а рівний доступ до якісної освіти забезпечується співпрацею з сім'єю, допомогою їй у догляді та навчанні дітей. Обов'язки учасників виховного процесу (батьків, вихователів) визначено в Законі України “Про дошкільну освіту”, який визнає взаємодію сім'ї та дошкільних навчальних закладів (далі – ДНЗ) за необхідність [2].

Слід зазначити, що на різних етапах розвитку українського суспільства по-різному формувалося ставлення до дитинства, ставилися різні завдання щодо можливості залучення його до дорослого соціуму. На певному етапі розвитку суспільства, зокрема у 20–30-ті рр. ХХ ст., виникла досить серйозна взаємодія батьків, школи, громадськості, де школа була ініціатором “педагогізації суспільства”, а батьки, у свою чергу, пропонували свої послуги на допомогу школі.

Сьогодні, як свідчать дослідження науковців, сім'я як головний соціальний інститут не виконує своїх функцій з формування особистості: аналіз міжособистісних стосунків у сім'ї (за матеріалами дитячих малюнків сім'ї) показує усамітненість дитини, її невключеність у сім'ю та відчуженість від найближчих дорослих. Все це відображає негативні тенденції, характерні для сучасної сім'ї, які не можуть не впливати на емоційний стан дітей та їх розвиток. Все це вимагає перегляду змісту, форм, методів роботи педагогів з сім'єю в нових умовах, розробки методичного забезпечення цього процесу.

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що в сучасній педагогічній теорії розглядаються найбільш злободенні проблеми, питання, зокрема взаємодія сім'ї та ДНЗ (Н. Виноградова, Л. Загик, В. Іванова, Н. Кот, В. Котирло, С. Ладивір, Т. Маркова, Л. Островська, Т. Пагута, Л. Сухарева, Л. Федорович та ін.); окремі аспекти роботи педагога з батьками (Ю. Азаров, П. Блонський, І. Гребенніков, П. Лесгафт, А. Макаренко, Г. Селевко, О. Сухомлинська, В. Сухомлинський, К. Ушинський, С. Шацький та ін.); підготовка майбутнього педагога до роботи з різними типами сімей (Т. Гущина, О. Семенов, Р. Серьожнікова, І. Трубавіна, Н. Усманова, Т. Шульга та ін.); українська родинна педагогіка (В. Костів, В. Постовий, М. Стельмахович та ін.). Проте, на наш погляд, маловивченою залишається специфіка роботи вихователя ДНЗ з батьками як рівноправними учасниками педагогічного процесу та підготовка майбутніх вихователів до організації і здійснення співпраці ДНЗ з родинами.

Виходячи з цього, вважаємо за необхідне посилення спеціальної кваліфікованої підготовки майбутніх вихователів, а саме: озброєння студентів факультету дошкільної освіти теоретичними і практичними знаннями щодо ефективної співпраці ДНЗ з родинами.

Метою статті є спроба висвітлити роль спецкурсу “Теорія і методика співпраці ДНЗ з родинами” у підготовці майбутніх вихователів до роботи з батьками.

У процесі здобуття професійної освіти майбутні працівники дошкільних освітніх установ вивчають питання організації спілкування педагогів з батьками вихованців в ДНЗ. Зокрема, ці питання розкриваються в процесі вивчення студентами дисциплін “Сімейна педагогіка”, “Дошкільна педагогіка”, проте, на нашу думку, запропонований обсяг і зміст окремих розділів програми не охоплює всіх аспектів взаємодії ДНЗ і сім'ї.

Разом з тим факультативний спецкурс “Теорія і методика співпраці ДНЗ з родинами” надає студентам більшої можливості здобути знання про сутність, мету, принципи співпраці ДНЗ з родинами дошкільників; особливості освітньо-розвивального середовища сім'ї; особливості змісту, форм і методів взаємодії з різними типами сімей; принципи і прийоми діагностування потреб сімей в психолого-педагогічному супроводі; функції педагогічного колективу ДНЗ щодо питань співпраці з родинами дошкільників. Теоретичні знання студентів сприяють формуванню таких професійних умінь, як діагностування стилів внутрішньо-сімейних відносин, а також

потреб сім'ї в психолого-педагогічному супроводі; доцільне обрання форм і методів, розробка змісту роботи ДНЗ з сім'єю дошкільника; планування, організація і здійснення співпраці з родинами дітей дошкільного віку.

У свою чергу, курс забезпечує підготовку студентів до використання набутих знань під час проходження педагогічної практики, яка, зокрема, передбачає завдання стосовно співпраці з родинами вихованців.

Сучасна вища школа семінарським заняттям відводить значну частину навчального часу, особливо з дисциплін гуманітарного циклу.

Отже, розглянемо сучасні форми проведення спецкурсу, який має інноваційний характер, спрямований на активізацію практичної діяльності майбутніх вихователів ДНЗ, а також на динамічну й активно-творчу взаємодію з батьками.

Разом з традиційними формами організації семінарів (бесіди, диспути, виступи студентів, моделювання різних педагогічних ситуацій тощо) застосовуються й такі:

1. *“Хвилинка презентації”*. Відомо, що батьки, які обирають дошкільний заклад, бажають отримати якомога більше інформації про нього: про вихователя майбутньої групи, про технічне облаштування, про надання освітніх послуг тощо. Звідси майбутні вихователі на занятті мають спробувати самопрезентувати дошкільний заклад, групу, надати інформацію про послуги тощо. Для цього під час заняття, об'єднавшись у групи (по три – чотири), студенти розробляють своєрідну рекламу ДНЗ та за відведений час мають репрезентувати свій заклад якомога краще. Як показує практика, такі заняття проходять завжди жваво, цікаво, крім того, мають практичне значення (наприклад, під час проведення *“Дня відкритих дверей”*).

2. *“Пошукове поле”* – інтерактивна форма роботи. Для організації гри використовується об'єднання студентів у ротаційні трійки. Кожній трійці пропонується відкрите питання (однакове для всіх) або проблема (практичного, теоретичного, соціального, комунікативного характеру). Наприклад, як краще, спілкуючись із батьками, передавати їм інформацію про дитину, що має негативний характер. Кожен у трійці має відповісти на питання по черзі. Для вирішення цієї проблеми студенти вчаться будувати *“коло”* варіантів рішень і кожна трійка пропонує власне рішення, що обговорюється і береться до уваги. Тобто для системного бачення кола проблем та шляхів їх вирішення майбутні вихователі вчаться складати *“пошукове поле”* – інтегрально пов'язані між собою проблеми з оптимальними варіантами їх комплексного вивчення.

3. *“Цитатні суперечки”* – форма роботи, яка має характер інтерактивного тренінгу і ставить за мету доведення власної думки за допомогою: а) цитат із досліджень видатних науковців та практиків щодо питань взаємодії ДНЗ з сім'ями дошкільників (на першому етапі); б) аргументації власної думки стосовно відомих висловів у режимі *“згоден, тому що”* або *“не згоден, тому що”* (на другому етапі).

Варто зазначити, що груповий та самостійний аналіз необхідних цитат сприяє самоосвіті та загальній ерудиції майбутніх вихователів. Вміння

доводити власну думку формується поряд з навичками оцінювання, аналізу, вивчення ситуації.

4. *“Педагогічна карусель”*. Вона використовується для обговорення проблеми, збирання інформації, перевірки знань, визначення термінології тощо.

“Карусель” складається з двох кіл, у яких однакова кількість учасників. Кожен учасник внутрішнього кола утворює пару з учасником зовнішнього кола. Пари обмінюються своїми міркуваннями щодо визначеної проблеми.

Внутрішнє коло залишається нерухомим, а учасники із зовнішнього кола за сигналом ведучого (викладача) протягом заходу змінюють свої місця, утворюючи нові пари відповідно до оголошеного заздалегідь правила: за годинниковою стрілкою або проти неї. Пари з різних кіл змінюють свій склад аж поки зовнішнє коло не зробить повний оберт навколо внутрішнього. Таким чином, студенти збирають максимум інформації і занотують її.

Слід сказати, що ефективному проведенню спецсемінару допомагає постійно діюча (на період викладання курсу) *“Творча студія”* – своєрідна форма роботи майбутніх вихователів з моделювання. Тобто студенти, за бажанням, об’єднуються у групи для виконання домашнього завдання творчого характеру (складання річного плану роботи з сім’ями дошкільників, розробка питань для анкетування, бесіди, оформлення батьківського куточка тощо). Для оцінювання творчих робіт можна задіяти незалежну експертну групу (наприклад, по одному представнику з кожної студії або студентів інших курсів, викладачів).

Для системності й узагальнення пошуків викладачі пропонують документи, підручники, довідкові видання, електронну інформацію. Крім цього, бажано запропонувати студентам зберігати всі розроблені матеріали у своєрідному портфоліо, зміст якого, на нашу думку, можна ефективно використовувати як під час практики, так і в подальшій професійній діяльності.

Висновки. Отже, цінність сучасних форм організації спецкурсу у підготовці майбутніх вихователів до роботи з батьками вбачаємо в тому, що вони забезпечують зворотній зв’язок, відвертий обмін думками, дають змогу аналізувати конкретні ситуації, приймати необхідне рішення, вчать культурі дискусій, об’єднують колектив, підвищують рівень відповідальності кожного студента, покращують міжособистісні стосунки, допомагають кожному розкрити потенційні можливості, вчать розуміти, бачити і відчувати потреби дітей.

Література

1. Про загальну середню освіту : Закон України від 13.05.1999 р. // Освіта України. – № 25. – 1999. – С. 5–8.
2. Про дошкільну освіту : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2010_07_06/T012628.html.
3. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті. – К. : Шкільний світ, 2001. – 24 с.